

Haar uitgangspunt is dus materialistisch; zij heft de grenslijn op tusschen het anorganische en het organische, het stoffelijke en het geestelijke. De historie wordt bij haar een „chemisches physikalisches Proces”. Om deze wetten te vinden, moet ze dan ook wel beginnen met al het individueele, het spontane, het heroïsche uit de historie te elimineeren; alleen de constante factoren, de invloed van het klimaat, de voedingsmiddelen (was der Mensch iszt, ist er), de Wirthschaftscultuur, de Moraalstatistiek hebben waarde in haar oog. Straks worden de aldus gevonden wetten in algebraïsche formules omgezet ²⁸⁾ en kan niet alleen het verleden worden verklaard, maar ook de toekomst worden voorspeld. Het positivisme heeft ook zijn profeten gehad! ²⁹⁾ Dat er op dit standpunt voor een God, die de wereld regeert, geen plaats meer overblijft, spreekt van zelf. „Une fois entré dans la phase scientifique, l'esprit humain exclut l'action divine de toutes les catégories de faits dont il a trouvé les lois et finit par écarter l'explication théologique pour ne plus s'enquérir que des causes naturelles.” ³⁰⁾

Maar hoe lijnrecht de idealistische en de positivistische school op elk punt tegenover elkander mogen staan, op één punt komen zij geheel overeen. De zedelijke factor wordt opgeheven; de loop der historie wordt een noodzakelijk proces; van verantwoordelijkheid van den mensch kan er geen sprake meer zijn. Alles ~~Wirkliche~~ ist vernünftig leerde HEGEL; jeder Mensch ist Kind seiner Zeit. Op dien grond kunnen COUSIN en GUIZOT het leg^{te}imiteitsbeginsel verdedigen ³¹⁾ en kan BAUR in de ontwikkeling der Roomsche hiërarchie de adaequate Darstellung van de Idee der Kerk vinden. ³²⁾ En op dienzelfden grond kan het positivisme verklaren, dat de groote mannen geen leiders, maar producten der historie zijn. „Luther n'explique point la réforme; il est bien plutôt expliqué lui-même par le besoin de réformation. Il pouvait se dispenser de prêcher la réforme; elle se serait faite sans lui.” ³³⁾ Of wilt ge liever, dat ik deze school keur niet aan Luther, maar aan Hem, die het Middelpunt der Geschiedenis, Gods eengeboren Zoon is, dan luidt het Godslasterlijke antwoord: „A défaut de Jésus, la vérité nécessaire serait venue d'ailleurs. Au besoin, APOLLONIUS DE TYANE aurait